Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

_____Л.П. Міронець

«_1_» _____вересня_____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Природно-заповідні території

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

«_31_» _____серпня_____ 2021 р.

Голова _____

(Міронець Л.П., к.пед.н, доцент)

Суми – 2021

Розробник: Кисельов Юрій Олександрович, доктор географічних наук, професор, професор кафедри загальної та регіональної географії

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від _____30 серпня_____ 2021 року.

Завідувач кафедри
загальної та регіональної географії Корнус О. Г., к.г.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	бакалавр	Вибіркова
		Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
Загальна кількість годин – 120		4-й
		Лекції
		22 год.
		Практичні, семінарські
		24 год.
		Лабораторні
		год.
		Самостійна робота
		72 год.
		Консультації:
		2 год.
		Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

формування усвідомлення та розуміння студентами проблеми раціонального природокористування, збереження довкілля України, її унікальних територій та об'єктів, а також формування знань про природно-заповідний фонд нашої держави, Червону книгу України та заповідну справу в цілому.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- предмет і методи дослідження заповідної справи;
- законодавчу базу заповідної справи в Україні;
- загальну характеристику понять, що лежать в основі природно-заповідної справи, – природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки тощо;
- основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду, характеристики та критерії відбору до кожної з категорій;
- управління різними природоохоронними територіями;

вміти:

- визначати коло своїх обов'язків за напрямом професійної діяльності з урахуванням завдань із заповідної справи;
- оцінювати критерії території, що підлягає охороні;
- організовувати збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, а також фітоценозів, занесених до Зеленої книги України;
- визначати напрямки та рівні дослідження територій природно-заповідного фонду України;
- оцінювати ефективність територій природно-заповідного фонду України.

2. Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал із навчальної дисципліни «Природно-заповідні території»; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує подальший хід явища, виділяє проблему, конструює гіпотези й перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями туристичних ресурсів, типологіями та іншими видами застосування знань, демонструє знання монографічної літератури, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками й прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом дисципліни.
82-89	твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення дисципліни при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладі програмного матеріалу й відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її в типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом дисципліни; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

<table>
<tr><td colspan="10">Поточний контроль</td><td rowspan="2">Разом</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td colspan="5">РОЗДІЛ 1</td><td colspan="5">РОЗДІЛ 2</td></tr>
<tr><td>Т1.1</td><td>Т1.2</td><td>Т1.3</td><td>Т1.4</td><td>Т1.5</td><td>Т2.1</td><td>Т2.2</td><td>Т2.3</td><td>Т2.4</td><td>Т2.5</td><td rowspan="2">60</td><td rowspan="4">100</td></tr>
<tr><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="10">Контроль самостійної роботи</td><td rowspan="2">40</td></tr>
<tr><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr>
</table>

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проєкту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

4. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, контрольні роботи (тести), реферати, проєкт-презентації. Оцінювання знань, навичок студентів враховує всі види занять, які передбачені програмою навчальної дисципліни.

Перевірка і оцінювання знань студентів проводиться в таких формах: оцінювання роботи студента на практичних заняттях; проведення проміжного контролю (опитування або письмове завдання); проведення підсумкового контролю (письмове завдання).

Загальна оцінка з дисципліни складається з поточних оцінок, які студент отримує під час практичних занять, виконання завдань для самостійної роботи, письмових завдань проміжного та підсумкового контролю. Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об’єктами поточного контролю є: активність і результативність роботи студента з вивчення програмного матеріалу дисципліни; підготовка до практичних занять.

Контроль за змістовими розділами здійснюється за такими складовими, як: знання матеріалу лекції, виконання практичних завдань та самостійної роботи студента. Контроль за розділами проводиться після того, як розглянуто увесь теоретичний матеріал й виконано практичні завдання в межах кожного розділу. Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опануванням студентом матеріалу розділу і вміння застосувати його для вирішення практичних завдань.

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Природно-заповідні території та об’єкти

Тема 1.1. Основні характеристики об’єктів природно-заповідного фонду України (категорії територій). Характеристика та критерій відбору до кожної з категорій. Завдання управління різними природоохоронними територіями. Природні території та об’єкти,

штучно створені об’єкти, а також природоохоронні території, які не мають відповідників в світі, зокрема, регіональні ландшафтні парки і заповідні урочища.

Тема 1.2. Критерії, якими користуються при заснуванні заповідників. Основні етапи заснування заповідників. Оцінні критерії території, що підлягає охороні. Напрямки і рівні дослідження територій. Критерій ступеня охоронності та загрози втрат. Критерій унікальності, рідкості, репрезентативності. Критерій бідності та багатства екосистем.

Тема 1.3. Відповідальність за порушення правил охорони територій і об’єктів природно-заповідного фонду України. Основні відомості. Загальні вимоги щодо притягнення порушників до відповідальності. Адміністративна відповідальність, цивільна (майнова) відповідальність, кримінальна відповідальність. Відповідальність за порушення законодавства про рослинний і тваринний світ.

Тема 1.4. Червона книга України. Організація збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України. Поділ у залежності від стану та ступеня загрози для популяцій видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, на категорії.

Тема 1.5. Формування природоохоронних територій в Україні. Головні періоди формування політики держави в галузі охорони природи та формування мережі природоохоронних об’єктів (XIX - XX ст.). Фундатори заповідної справи.

Розділ 2. Заповідники та національні парки України

Тема 2.1. Території природно-заповідного фонду України. Біосферні заповідники. Природні заповідники. Національні природні парки.

Тема 2.2. Характеристика біосферних заповідників України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ). Біосферний заповідник «Асканія-Нова». Чорноморський біосферний заповідник. Карпатський біосферний заповідник.

Тема 2.3. Характеристика природних заповідників України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ). Кримський природний заповідник. Канівський природний заповідник. Український степовий заповідник. Луганський природний заповідник. Ялтинський гірсько-лісовий природний заповідник. Природний заповідник «Єланецький степ». Природний заповідник «Ґорґани».

Тема 2.4. Характеристика національних природних парків України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ). Карпатський національний природний парк. Азово-Сиваський національний природний парк. Національний природний парк «Подільські Товтри». Національний природний парк «Святі Гори».

Тема 2.5. Основні характеристики об’єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах. Класифікація об’єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах. Завдання управління різними природоохоронними територіями. Природні території та об’єкти, штучно створені об’єкти.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ	Лабор	Конс.	Сам.р
Розділ 1. Природно-заповідні території та об’єкти						
Тема 1.1 Основні характеристики об’єктів природно-заповідного фонду України (категорії територій).	11	2	2	-	-	7
Тема 1.2. Критерії заповідання територій.	11	2	2	-	-	7
Тема 1.3. Законодавча база заповідної справи в Україні. Організаційно-правові основи заповідної справи України. Базовий закон про природно-заповідний фонд.	12	2	2	-	-	8
Тема 1.4. Червона книга України.	11	2	2	-	-	7
Тема 1.5. Формування природоохоронних територій в	13	2	2	-	2	7

Україні. Фундатори заповідної справи.						
Розділ 2. Заповідники та національні парки України						
Тема 2.1. Території природно-заповідного фонду України. Біосферні заповідники. Природні заповідники. Національні природні парки.	15	4	4	-	-	7
Тема 2.2. Характеристика біосферних заповідників України.	13	2	4	-	-	7
Тема 2.3. Характеристика природних заповідників України	11	2	2	-		7
Тема 2.4. Характеристика національних парків України.	12	2	2	-		8
Тема 2.5. Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах.	11	2	2			7
Усього годин	120	22	24	-	2	72

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Денна форма
1.	Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду України	2
2.	Критерії заповідання територій	2
3.	Законодавча база заповідної справи в Україні	2
4.	Червона книга України	2
5.	Формування природоохоронних територій в Україні. Фундатори заповідної справи	2
6.	Території природно-заповідного фонду України. Біосферні заповідники. Природні заповідники. Національні природні парки	4
7.	Характеристика біосферних заповідників України	4
8.	Характеристика природних заповідників України	2
9.	Характеристика національних парків України	2
10.	Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах	2
	Всього	24

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено.

6. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Андронов В.А., Заповідна справа: навчальний посібник. Х.: НУЦЗУ, 2013. - 204 с.
2. Гродзинський М.Д., Заповідна справа в Україні: навчальний посібник. К.: 2003. - 306 с.
3. Мудрак О.В., Заповідна справа: практикум. Вінниця: ВНАУ, 2011. - 96 с.
4. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: навчальний посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.

Додаткові:

1. Олещенко В.И. Справочник по заповедному делу. К.: Урожай, 1988. 167 с.

Інформаційні ресурси

1. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_46_2_13

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Відеоматеріали по темам курсу.
2. Мультимедійне обладнання (ноутбук, проєктор).